

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2.50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza in — Družba sv. Mohorja.

Odbor »Družbe sv. Mohorja« hoče imeti po vsej sili najodločnejši boj z našo učiteljsko Zavezo. Ker ni dal natisniti v zadnjem koledarju one »Izjave«, ki smo jo poslali že 20. februarja t. l. na njegov naslov, primorano je bilo Zavezino vodstvo poslati omenjeni družbi sledeči dopis:

Št. 103.

V Ljubljani, dne 19. novembra 1913.

Slavni odbor

»Družbe sv. Mohorja«

v Celovcu.

V povesti »Nevednost in sleparstvo«, ki je bila tiskana v družbenem koledarju za leto 1897., je padla potem knjig, ki jih izdaja slavna »Družba sv. Mohorja«, prva žalitev na učiteljski stan. Vodstvo »Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev« je zahtevalo takrat od družbenega odbora tej žalitvi primerenega zadoščenja. Tedanji odbor »Družbe sv. Mohorja« je dal pod vodstvom dr. Val. Müllerja in Jan. Nep. Hutarja užaljenemu učiteljstvu takoj popolno zadoščenje. Družbeni odbor sklepa svojo izjavo tako-le:

»Ume se pa samo ob sebi, da je odbor trdne volje, znanprej vsled dosedanjih izkušenj še bolj paziti na to, da bi se kaka beseda ali kak stavek ne mogel tolmačiti v napačnem smislu. Izražajoč najodločnejše spoštovanje učiteljskemu stanu, želi si odbor »Družbe sv. Mohorja« z vsem učiteljstvom vedno vzajemnega in složnega delovanja narodu in vedi v prospeh.«

Tako zadostilo smo dobili leta 1897. Lani pa je poskrbel odbor »Družbe sv. Mohorja« v družbenem koledarju po dr. J. Pregljevi povesti za slovensko ljudstvo »Preslepljeni in otihi«, da je bilo narodno in napredno učiteljstvo žaljeno na najkrutejši način. »Ne kaka beseda, ali kak stavek«, ampak vsa tendenciozna povest je izrazito preračunana, da se po kaže »slovenskemu ljudstvu« delovanje učiteljstva zunaj šole nad vse pogubno in v kolikor možni strupeni obliki. Od nas sestavljeno zelo kratko in milo »Izjavo«, katero bi moral prinesiti družbeni koledar za leto 1914., slavni odbor »Družbe sv. Mohorja« kratkoma ni hotel upoštevati, dasi je bila njena vsebina doslovno vzeta iz dotičnega odbrovega dopisa. S tem pa je sedanji družbeni odbor samo potrdil, da so mu ljubi slični napadi, da družba nikakor ne kreni na pot objektivnosti in nestranskega kulturnega stremeljenja, ampak da pada — prepojena s politiško strastjo — vedno nižje in nižje.

Ce že ni hotel dati naprošenemu odboru javnega zadoščenja v tej obliki, kakor ga vsebuje doposlana »Izjava«, zahteval bi že čisto navaden takt, da bi se to javilo učiteljski Zavezi, bodisi že na kakršenkoli način.

Slavni odbor »Družbe sv. Mohorja« naj vzame torej na znanje, da si narodno in napredno slovensko učiteljstvo ne pusti jemati svojega prepričanja prav od nikogar. Napade na svojo stanovsko čast in neoporečno poštenje bomo skupno z vso ostrostjo odbijali, pa naj pridejo ta natolcevanja magari tudi po spisih doslej nad vse spoštovane »Družbe sv. Mohorja«!

Učiteljstvo, zastopano in združeno v »Zavezi avstr. jugoslov. učiteljskih društev«, dobro ve, kaj mu je sedaj storiti napram »Družbi sv. Mohorja«. Nekaznovano se slovenske mladine s takimi pohujšljivimi spisi ne sme zastrupljati!

Zavezin upravni odbor se bo o tej zadevi v svoji božični seji še enkrat natančno posvetoval, vodstvo Zaveze pa si pridržuje za prihodnje delegacijsko zborovanje vse pravice, da pojasni ta brezprimerno zlobni napad na slovensko učiteljstvo ne samo v stanovskem glasilu, ampak tudi v političnih časopisih vsej slovenski javnosti.

Slučajno ima Zaveza najzanesljivejše podatke, da je prišel spis v koledar z odboro vrednostjo.

Dokler ne dobi podpisana učiteljska Zaveza od slavnega odbora »Družbe sv. Mohorja« potrebnega zadoščenja, toliko časa bo izvajalo v njej včlanjeno učiteljstvo napram družbi najdalekosežnejše konsekvence.

Vodstvo

»Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev«.

Predsednik: L. Jelenc. Tajnik: V. Rus.

Vabilo na shod vsega slovenskega učiteljstva na Goriškem, ki ga priredi Okrajno goriško učiteljsko društvo v četrtek, dne 4. decembra 1913, v Gorici pri Zlatem jelenju ob 10½. uri popoldne po § 2. društvenega zakona. Dnevni red: 1. Gmotno stanje. 2. Predlogi.

Deputacija slovenskega in nemškega učiteljstva v dunajskem parlamentu.

Oficijalno poročilo.

V sredo, 22. oktobra t. l., so prišli v poslansko zbornico zastopniki »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji«: predsednik M. Hajny, podpredsednik Peter Skalicky in člana odbora Jan Ludvick in Bogdan Skála, kot tudi zastopniki Zveze nemškega učiteljstva v Avstriji: M. Strebl, A. Freisinger, L. Lang, Horntrich, Pratschke, Otter in Langoth, da bi intervenirali na eni strani pri vladi, na drugi pa pri posameznih poslanskih klubih za hitro rešitev malega finančnega načrta. K ministrskemu predsedniku grofu Stürgkhu so vedli deputacijo češki poslanci dr. Kramář in Al. Konečný, poljski poslanci Ign. Rychlik in Bernhard Stern in nemški poslanci dr. H. Damm, dr. Fr. Dinghofer, Avg. Einspinner, vit. J. d'Elvert, Jodok Fink, dr. Gust. Gross, dr. P. Hofmann pl. Wellenhof, R. Marckhl, dr. Alb. vit. pl. Mühlwerth, Raf. Pacher, dr. Jul. Roller, Fr. Schreiter (zastopnik Dež. društva nemškega učitel. na Češkem), dr. Rud. Sommer in Jos. Stöckler.

Predsednik Zveze nemškega učiteljstva M. Strebl je v svojem govoru zahteval, da bi vlada z ozirom na neznosno stanje, v katerem se nahaja učiteljstvo vse države, delala na hitro rešitev malega finančnega načrta in na hitro sprejetje in da bi po močnostih vplivala na obstrukcijske stranke, da bi prenehale z obstrukcijo proti temu načrtu, čigar hitra rešitev in uzakonitev je silno nujna v interesu ureditve neznosnih materialnih razmer učiteljstva v vseh avstrijskih deželah.

Predsednik Nemškonalne poslanske zveze dr. G. Gross priporoča, da bi vlada tej soglasni želji učiteljstva ugodila.

Predsednik »Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji« M. Hajny je izvajal: V imenu vsega slovenskega učiteljstva te državne polovice se popolnoma pridružujem izvajanjem predsednika M. Strebla. Je pa moja dolžnost, da s par besedami omenjam tudi pravne razmere, pod ka-

terimi posebno trpi slovensko učiteljstvo. Tako moram v prvi vrsti omeniti in opozoriti na Kranjsko, kjer se z učitelji, ki niso somišljeniki vladajoče političske stranke, ki odločuje v deželni avtonomiji, ravna na način, ki bije človekoljubnosti v obraz. Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji se devoljuje v najkrajšem času visoki vladi predložiti spominski spis o razmerah naprednega učiteljstva na Kranjskem in prosi, da bi se mu posvetilo potrebno pozornost. — Dalje se dovoljuje opozoriti na pravne razmere v Galiciji, kjer se je zgodil slučaj, da okrajni šolski svet učitelja, ki ga je okrajna učiteljska konferenca izvolila za zastopnika v okrajnem šolskem svetu, katerega je deželni šolski svet potrdil, izključuje iz seje okrajnega šolskega sveta, ga suspendira od tega častnega urada in uvede nad njim disciplinarno preiskavo zato, ker je ta kot član okrajnega šolskega sveta na seji opozoril na to, da okrajni šolski nadzornik ne dela z učiteljstvom vedno taktno. O tem slučaju je bilo visokemu ministrstvu za uk in bogočastje podano poročilo od poljske organizacije učiteljstva, in to v imenu vsega avstrijskega učiteljstva prosim, da bi visoka vlada ta slučaj blagovolila natančno preiskati in po krivici preganjanemu učiteljstvu nuditi zakonito odprambo.

Ministrski predsednik grof Stürgkh je izjavil, da je vlada že koncem minulega zasedanja pokazala resnično voljo, da bi se rešile finančne predloge, s katerimi bi bilo deželam pomagano. Iz istega vzroka je tudi takoj v začetku tega zasedanja nanevo vse moči napela, da bi se finančni načrt v prvi vrsti odobrel, in hvala dobri volji strank se je to tudi posrečilo. Upa, da bo v razmeroma kratkem času to delo srečno privedeno do konca.

Sicer so se pokazale takoj pri začetku sedanjega zasedanja gotove težkoče, toda vlada bo porabila vsa sredstva, da bi te težkoče bile zmanjšane in odstranjene in bi predloga, tako važna za nekatere dežele, bila sprejeta. Vlada seveda bo proti izločevanju kakršnegakoli dela malega finančnega načrta, zakaj smatra celo skupino finančnih predlogov za eno in nerazdelno celoto. Naloga vseh strank, ki odkritosrečno mislijo s parlamentarnim delom, je, da bi dejansko pomagale in z nepotrebnimi debatami ne ovirale in ne zavlačevale važne akcije. Upa, da bi se na ta način pripravila sredstva, da bi dežele lahko pomagale učiteljstvu. Če delajo mirnemu delu v kateri deželi ovire neurejene političske in narodnostne razmere, se vkljub temu dá doseči sporazum, kakor se je zgodilo na Štajerskem, kjer je učiteljstvo dobilo, četudi ne popolne ureditve, vendar pomoč z vsoto 1.200.000 K, ki nikakor ni majhna za štajerske razmere. S tem so stranke zbornice pokazale izberno razumevanje za pomen izobrazbe kot važnega činitelja v narodnem življenju. Upa, da si stranke v parlamentu vzamejo Štajersko za zgled. — Glede posameznih slučajev, ki jih je navajal drugi govornik, pa opozarja na najvišji šolski urad, na naučno ministrstvo in deželne šolske svete, ki tem slučajem gotovo posvečajo polno pozornost.

Posl. dr. K. Kramář: Naša stranka je najzljivejšje podpirala vse težnje, ki so merile na uzakonjenje malega finančnega načrta. Prosim pa gosp. ministrskega predsednika grofa Stürgkha, da bi vplival na deželno upravno komisijo na Češkem, da bi ta, v kolikor zadostujejo njena sredstva, učiteljem pomagala in to kolikor mogoče hitro. Seveda, mislim, da je skrajni čas, da bi se omogočilo delovanje češkega parlamenta. Le tam se more definitivno

urediti materialne razmere učiteljstva. Za to je pa treba, da bi bil najden kar najprej temelj za delovanje deželnega zbora. (Konec.)

Boj za kruh.

(Dopis z Goriškega.)

Končno je treščilo tudi pri nas. Vsa naša mizerija, vse naše izigravanje je priklopelo do vrhunca. Dolgo smo čakali, dolgo trpeli s stisnjenimi pestmi, vstal je eden, in glasovi z vse dežele so pokazali, da je izpregovoril že davno zaželjeno besedo. Buknil je na dan kakor vihar.

Doslej bi mogli misliti povsod, da živimo mi tu na Goriškem v raji, saj se ni čulo javno nobene želje po regulaciji. V tem smislu so uravnavali svoje korake tudi naši famozni kruhodajalci: slavni c. kr. okrajni pomnoženi in nepomnoženi šolski sveti. Postavili so se na satlišče, da zavzemajo svoja mesta zato, da »šparajo« okrajne šolske fonde. V svojem »šparanju« tudi z mirno vestjo postavijo na cesto mladega učitelja, ki si je v vestnem izpolnjevanju svojega poklica nakopal bolezen, češ, mi moramo »šparati« in ne moremo plačevati nekaj tednov eventualnega suplenta. Torej, bratje v sosednih kronovinah, v tem oziru smo mi še en korak globlje!

Dolgo, dolgo se je zbirala nevihta in končno je priklopela do vrhunca. Vstala je vsa dežela od Koroške meje do Brkinov, in mi zahtevamo, kar nam gre. Pristudilo se nam je hinavsko obljubovanje in podlo izigravanje.

Sedaj smo stopili z računom pred merodajni forum. Vsak delavec je vreden plačila. In učitelj, ki žrtvuje svoji službi vse življenje, vso dušo in vse zdravje — za kar ga breajo na cesto! Tudi on zasluži plačila, da bo lahko vsaj živel, ne pa počasi poginjal.

V deželi je na krmilu takozvana »Narodna stranka«, torej je naša pot k njej. Z najboljšimi upi jo je pozdravilo ob zadnjih volitvah vse učiteljstvo in v tej smeri tudi uravnavalo svoje korake. Moje, izvoljeni iz naroda in od naroda, bodo poznali naše razmere in naše težnje ter jih tudi izpolnili — ne samo uvaževali!

Te so pa znane. Prvič odpraviti okrajne šolske fonde in ustanoviti deželni šolski fond. Drugo, kar je s tem v zvezi, regulirati naše plače v znanem smislu. To ni nobena pretirana zahteva, pri nas celo prav lahko izvedljiva, zakaj čeprav se zvišajo plače, bodo nekateri okrajni plačevali manj šolskih denarjev kot dosedaj. Torej ne stavimo nobenih utopij, in za izvršitev tega je treba le nekoliko dobre volje, resnične ljubezni do učiteljstva, kar nam tako pogosto deklarirajo, in vsaj nekoliko čuta pravičnosti in humanite.

Vedno boljbolj se pa pojavljajo glasovi, ki gledajo tudi na novoizvoljene poslance z velikim nezaupanjem, češ, izdali nas bodo tudi ti. No, mi smo pa prepričani še vedno, da je »Narodni stranki« znan naš obupni položaj. Da se pa pomirijo vsi glasovi, pa vendar prosimo nove poslance izjave, kako stališče zavzemajo z ozirom na naše vprašanje. Prosimo torej, na dan s pojasnilom: Ali ste pripravljeni prinesiti na dnevni red prihodnjega zasedanja goriškega deželnega zbora naše točke? Ali ste pripravljeni zastaviti vse moči, da se tudi izpolnijo? Poslanci, izvoljeni v tolikem upanju, izjavite se, učiteljstvo vse dežele nestrpno pričakuje vašega odgovora. Nestrpno pričakuje učiteljstvo vašega odgovora, ker se nas je doslej vedno izigravalo!